

Till ledamöterna av Sveriges advokatsamfund

Information angående ett nytt vägledande uttalande om kvalifikationskrav för uppdrag som offentlig försvarare

Advokatsamfundets styrelse har vid sammanträde den 13 juni 2024 antagit ett nytt vägledande uttalande samt en underlagspromemoria rörande kvalifikationskrav för offentliga försvararuppdrag.

Kvalifikationskraven innebär dels ett tidskrav av erfarenhet för att kunna åta sig vissa offentliga försvararuppdrag, dels utbildningskrav för offentliga försvarare.

För att kunna åta sig offentliga försvararuppdrag i mål med brottslighet som har ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer krävs fem års erfarenhet av försvararuppdrag samt att advokaten genomgått en brottmålsutbildning särskilt inriktad på mål med allvarlig brottslighet.

Kravet på brottmålsutbildning särskilt inriktad på mål med allvarlig brottslighet gäller inte för advokater som vid tidpunkten för införandet har mer än fem års erfarenhet av försvararuppdrag.

Utöver detta införs även ett generellt krav på att genomgå en grundläggande brottmålsutbildning för att överhuvudtaget kunna åta sig uppdrag som offentlig försvarare. Detta krav gäller endast för advokater som blivit ledamöter i Advokatsamfundet efter den 31 december 2024.

De skärpta kvalifikationskraven börjar gälla från den 1 januari 2025 och får bäring på nya förordnanden som sker efter den 31 december 2024.

Stockholm den 14 juni 2024

Mia Edwall Insulander

Vägledande uttalande om kvalifikationskrav för uppdrag som offentlig försvarare

Enligt 2.1.3 VRGA¹ får en advokat inte åta sig ett uppdrag om advokaten saknar den kompetens och erfarenhet som uppdraget kräver.

Mot bakgrund av vikten av att säkerställa erforderlig kompetens och erfarenhet särskilt hos advokater som åtar sig uppdrag som offentliga försvarare, finns anledning att införa särskilda kvalifikationskrav för dessa uppdrag.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har därför vid sitt sammanträde den 13 juni 2024 antagit följande vägledande uttalande angående kvalifikationskrav för uppdrag som offentlig försvarare.

De nya kvalifikationskraven innebär dels ett tidskrav av erfarenhet för att kunna åta sig vissa offentliga försvararuppdrag, dels ett utbildningskrav.

Den tid av erfarenhet och den utbildning som krävs för att en advokat ska anses ha uppfyllt kvalifikationskraven är följande.

Uppdrag	Krav
Offentliga försvararuppdrag (samtliga).	– Brottmålsutbildning motsvarande 18 utbildningstimmar.
Offentliga försvararuppdrag i mål med brottslighet som har ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer.	– Fem års erfarenhet av försvararuppdrag som advokat. – Brottmålsutbildning, särskilt inriktad på mål med allvarlig brottslighet, motsvarande 18 utbildningstimmar.

---

¹ Denna regel, som är en kodifiering av praxis, infördes av Advokatsamfundets styrelse genom beslut den 13 juni 2024.

Kvalifikationskrav för uppdrag som offentlig försvarare gäller från och med den 1 januari 2025. Det innebär att kvalifikationskraven får bäring på nya förordnanden som sker efter den 31 december 2024, och påverkar inte förordnanden som beslutats före detta datum.

Kravet på brottmålsutbildning för att kunna åta sig offentliga försvararuppdrag i mål med brottslighet som har ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer, gäller inte för advokater som vid tidpunkten för införandet har mer än fem års erfarenhet av försvararuppdrag.

Kravet på brottmålsutbildning för att kunna åta sig offentliga försvararuppdrag (samtliga) tillämpas på advokater som blivit ledamöter i Advokatsamfundet efter den 31 december 2024.

Styrelsens närmare överväganden kring tillämpningen av kvalifikationskraven finns angivna i promemorian [Kvalifikationskrav för uppdrag som offentlig försvarare](#).

Underlagspromemoria avseende kvalifikationskrav för uppdrag som offentlig försvarare

Antagen av Advokatsamfundets styrelse den 13 juni 2024

1. Sammanfattning

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har vid sitt sammanträde den 13 juni 2024 beslutat att införa en ny bestämmelse i Vägledande regler om god advokatsed (2.1.3 VRGA) med följande lydelse:

En advokat får inte åta sig ett uppdrag om advokaten saknar den kompetens och erfarenhet som uppdraget kräver.

Styrelsen har också samma dag antagit ett särskilt vägledande uttalande, som gäller kvalifikationskrav för uppdrag som offentlig försvarare (cirkulär nr 17/2024). Kvalifikationskraven – som gäller fr.o.m. den 1 januari 2025 – innebär dels ett tidskrav av erfarenhet för att kunna åta sig offentliga försvararuppdrag i brottmål som har ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer, dels utbildningskrav för offentliga försvarare.

För att kunna åta sig offentliga försvararuppdrag i mål med brottslighet som har ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer krävs fem års erfarenhet av försvararuppdrag samt att advokaten genomgått en brottmålsutbildning särskilt inriktad på mål med allvarlig brottslighet.

Utöver kraven för att åta sig offentliga försvararuppdrag i mål med brottslighet som har ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer, införs ett generellt krav på att genomgå en grundläggande brottmålsutbildning för att överhuvudtaget kunna åta sig uppdrag som offentlig försvarare.

Uppdrag	Krav
Offentliga försvararuppdrag (samtliga).	– Brottmålsutbildning motsvarande 18 utbildningstimmar.
Offentliga försvararuppdrag i mål med brottslighet som har ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer.	– Fem års erfarenhet av försvararuppdrag som advokat. – Brottmålsutbildning, särskilt inriktad på mål med allvarlig brottslighet, motsvarande 18 utbildningstimmar.

De skärpta kvalifikationskraven börjar gälla från den 1 januari 2025 (se vidare under punkten 17). Det innebär att kvalifikationskraven får bäring på nya förordnanden som sker efter den 31 december 2024, och påverkar inte förordnanden som beslutats före detta datum.

Kravet på brottmålsutbildning för att kunna åta sig offentliga försvararuppdrag i mål med brottslighet som har ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer, gäller inte för advokater som vid tidpunkten för införandet har mer än fem års erfarenhet av försvararuppdrag.

2. Allmänna utgångspunkter

Ett uppdrag som försvarare är ett förtroendeuppdrag som ställer särskilda krav på advokatens kompetens, oberoende och integritet i förhållande till såväl den misstänkte som det allmänna.

Under de senaste åren har disciplinnämnden prövat fall där försvarsadvokater har begått allvarliga brott mot de etiska reglerna, vilket även fått genomslag i media. Även om det rör sig om konstaterade övertramp i ett antal enskilda fall, har det medfört en påverkan på allmänhetens förtroende för advokatkåren som helhet.

En möjlig förklaring till dessa disciplinära övertramp kan vara brottslighetens ökade komplexitet och dess kopplingar till den organiserade brottsligheten och gängkriminaliteten. Eftersom brottsligheten blivit allvarigare och mer organiserad kan det generellt sett skapa en större press på försvarsadvokaterna.

Därtill finns aspekten att det är möjligt att bli förordnad som offentlig försvarare som ung nybliven advokat, utan den professionella mognad och erfarenhet som kan behövas för att kunna sätta gränser och stå emot otillbörlig påverkan. Den hårda konkurrensen om förordnandeuppdrag kan innebära att en advokat har press på sig från advokatbyrå att få uppdrag, särskilt i mer omfattande mål. Om en advokat driver egen advokatbyrå krävs nya uppdrag för att upprätthålla verksamheten, varför det kan vara frestande att tacka ja till uppdrag, även om advokaten inte besitter tillräcklig kompetens samt även om det finns omständigheter som innebär att advokatens oberoende kan äventyras.

Att femårskravet för inträde i Advokatsamfundet ändrades år 2011, från fem till tre år för att bättre harmonisera med inträdeskrav i EU:s medlemsstater, kan vara en del av förklaringen eftersom det inneburit en viss begränsning av erfarenhet av advokatyrtket innan inträdet. Det förhållandet att kvalifikationstiden numera är kortare, kan därför ge skäl att ställa ytterligare krav på vissa typer av uppdrag, särskilt sådana som finansieras genom allmänna medel och rör mycket allvarlig brottslighet.

3. Förordnanden av offentliga försvarare

I 21 kap. 5 § rättegångsbalken anges att till offentlig försvarare ska förordnas en advokat som är lämplig för uppdraget. Om det finns särskilda skäl, får till sådan försvarare utses någon annan lämplig person som har avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domaranställning. Företrädesvis bör det förordnas någon som brukar förekomma som rättegångsombud vid domstolen. Har den misstänkte till offentlig försvarare föreslagit någon som är behörig för uppdraget, ska denne förordnas, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Enligt första meningen i första stycket ska en advokat som är lämplig för uppdraget förordnas till offentlig försvarare. I kravet på lämplighet ligger att det är av vikt att den offentlige försvararen besitter erforderliga kvalifikationer för att kunna fullgöra uppdraget (NJA II 1943 s. 284).

Den person som den tilltalade föreslår ska förordnas till offentlig försvarare om denne är behörig för uppdraget och det inte finns några särskilda skäl som talar mot det. Ett skäl som talar mot att den advokat som föreslagits förordnas kan vara att denne på

grund av sitt förhållande till annan tilltalad eller i något avseende till saken inte bör förordnas. Försvaren måste även uppfylla rättegångsbalkens krav på lämplighet.

I de fall det inte finns önskemål om att en särskild advokat ska förordnas ankommer det på tingsrätten att välja vem som ska förordnas. Som ett internt arbetsredskap har de flesta tingsrätter upprättat s.k. förordnandelistor över de personer som anmält intresse för att åta sig uppdrag från tingsrätten. Listan är ett hjälpmedel i arbetet med att förordna offentliga försvarare men den innebär inte något förbud mot att förordna en lämplig person som inte finns med på listan. Utöver att förenkla arbetet med förordnandena syftar listorna till att borga för en jämn fördelning av de uppdrag tingsrätten har att dela ut.

Flertalet tingsrätter har numera interna riktlinjer som förtydligar lämplighetskraven för vissa typer av uppdrag. De innehåller då krav på viss erfarenhet och kompetens. Som huvudregel krävs inget annat än att inneha advokattiteln samt uppfylla grundkraven för att förordnas som försvarare. Det förekommer dock även i många domstolar krav på att advokater ska ha innehaft sin advokattitel under en viss tid för att stå på förordnandelistor för vissa typer av uppdrag. Tiden som krävs varierar mellan 1–3 år.

För vissa uppdragstyper, främst försvararuppdrag i mål rörande allvarlig brottslighet samt uppdrag som särskild företrädare för barn, uppställer domstolarna krav på att advokater ska ha särskild erfarenhet för att förordnas. De uppdragstyper där detta förekommer är främst mål med allvarlig, komplicerad eller ovanlig brottslighet, ungdomsmål och mål med frihetsberövade. Det förekommer också mer allmänna krav om att advokater som förordnas ska vara särskilt lämpliga samt ha erfarenhet av rättsområdet. Vissa domstolar använder inte någon lista vid allvarlig brottslighet utan gör en bedömning av vem som bör förordnas baserat på erfarenhet.

4. Vissa försvararuppdrag kräver särskild erfarenhet

Sedan en tid tillbaka har det blivit vanligare med stora brottmål som omfattar många tilltalade och/eller komplicerad brottslighet. Arbetet som försvarsadvokat är utmanande. Att vara försvarare i brottmål som rör allvarlig brottslighet är än mer krävande. En klient som riskerar ett långt fängelsestraff måste kunna förlita sig på att dennes försvarsadvokat har den rätta erfarenheten och kompetensen för att åta sig ett

sådant uppdrag. Sådan kompetens innebär att man måste besitta den juridiska kunskap, skicklighet och grundlighet som uppdraget rimligen kräver.

Advokaten måste även värna sitt oberoende och sin integritet, något som blir än mer påtagligt när brottsligheten är allvarlig och organiserad. Advokater ska vara oberoende i flera olika avseenden, framför allt vara fria och självständiga (inget externt ägande), i förhållande till motpart (jäv), men också i förhållande till sin klient. En advokat kan inte anses oberoende om denne till exempel genom släktskap eller anknytning till annan person eller gruppering kan komma att utsättas för påtryckningar i sitt uppdrag.

En problembild är att den ekonomiska verkligheten för advokater kan fresta till brister i integriteten. Brottsutvecklingen i Sverige har inneburit stora utmaningar för försvarare där grovt kriminella individer efterfrågar tjänster som går utanför vad som är etiskt försvarbart inom advokatuppdraget. Konkurrensen om denna typ av uppdrag riskerar därmed att påverkas av att otillbörliga och olagliga metoder kan förekomma på marknaden. Den senaste tidens utveckling har belyst betydande risker och gett konkreta exempel på sådana överträdelser. Exempel på sådana risker omfattar den i och för sig grundläggande rätten för den frihetsberövade klienten att träffa sin advokat i enrum och att samtal mellan klienten och försvararen inte får avlyssnas. Detta s.k. enrumsprivilegium har i vissa fall missbrukats och i flera fall lett till uteslutning.¹

Försvarrollen ställer krav på och byggs upp genom erfarenhet och lärdomar. Eftersom försvararuppdrag i praktiken blir aktuella först när advokattiteln har erhållits är det från denna tidpunkt som den faktiska erfarenheten av denna typ av uppdrag kan skapas.

I praktiken kan en nytexaminerad jurist efter tre år på advokatbyrå bli advokat och då även förordnas som offentlig försvarare. Det framstår som olämpligt för en relativt nybliven advokat att åta sig uppdrag i större och mer komplicerade brottmål. Det förekommer dock att domstolarna förordnar nyblivna advokater för sådana uppdrag, både när klienten önskar en viss advokat eller när domstolen utgår från förordnandelistorna.

---

¹ Se till exempel disciplinnämndens beslut den 20 augusti 2020 i ärende D-2019/1277 och D-2019/1948 samt beslut den 30 juni 2021 i ärende D-2020/2268, 2020/2282, 2020/2283 och 2021/0181.

Domstolen ska inte förordna en advokat som inte bedöms lämplig för uppdraget. Det finns dock begränsad praxis i frågan om vad som ingår i lämplighetsprövningen. I normalfallet är advokattiteln bevis nog för lämplighet. Vissa typer av mål är dock av sådan art att det kan ställas särskilda krav på erfarenhet. Som redovisats ovan har flera tingsrätter på senare tid uppställt vissa kompletterande krav på erfarenhet och kompetens vad gäller mål rörande allvarlig brottslighet.

Även om domstolen har en skyldighet att pröva advokatens lämplighet åligger det även advokaten själv att inte åta sig uppdrag som denne inte är lämplig för. Denna skyldighet för advokaten har förelegat sedan länge men är sedan den 13 juni 2024 kodifierad i 2.1.3 VRGA. Det är viktigt att advokaten inte bara prövar sin kompetens och eventuellt jäv utan också frågan om sitt oberoende. Den oerfarne advokaten riskerar här att fatta felaktiga beslut. Det krävs att man har erfarenhet för att förstå de allvarliga konsekvenserna av att hamna i en beroendeställning till klienten eller dennes anhöriga eller andra personer och nätverk.

En advokat som blir begärd av klient ska avböja uppdraget om det brister i tillräcklig kompetens och erfarenhet. Att inte avböja ett uppdrag man saknar kompetens för utgör ett tydligt bevis på bristande oberoende och avsaknad av integritet enligt disciplinnämndens praxis.² Det framstår mot denna bakgrund som angeläget att Advokatsamfundet anger tydliga riktlinjer för ledamöterna om vad som av advokatetiska skäl krävs för att åta sig vissa typer av offentliga försvararuppdrag.

5. Tillsynskommitténs delrapport

Den 19 oktober 2023 lämnade tillsynskommittén sin delrapport *Tillsynskommitténs delrapport med förslag på kvalifikationskrav för vissa försvararuppdrag*. I rapporten föreslogs att ett vägledande uttalande skulle ange ett tidskrav avseende erfarenhet för försvararuppdrag dels i mål som rör allvarlig brottslighet, där minimistrafvet är över två års fängelse, dels i mål som rör minderåriga. För uppdrag som försvarare för unga under 18 år föreslogs ett krav på två års erfarenhet som försvarare och vid allvarlig brottslighet tre år.

Synpunkter över tillsynskommitténs förslag inhämtades från Advokatsamfundets ledamöter genom avdelningarna. Av remissutfallet kunde utläsas att cirka 70 procent

---

² Se till exempel disciplinnämndens beslut den 26 februari 2022 i ärende D-2021/1060.

av ledamöterna var positiva till införandet av ett tidskrav. Flera ledamöter hade dock synpunkter på tidskravets närmare utformning och uttryckte oro för att införandet av sådana krav riskerade att hota tillväxten av brottmålsadvokater.

6. Det finns ett behov av att införa ett kvalifikationskrav

Att upprätthålla en hög professionell standard är av yttersta vikt inom advokatkåren. Genom att införa ett kvalifikationskrav för vissa typer av brottmål kan säkerställas att advokaterna som utses är väl rustade för de krav som uppdraget medför. Detta är särskilt viktigt i fråga om uppdrag som rör allvarlig brottslighet, som ofta är komplexa och där de straffrättsliga konsekvenserna för den misstänkte kan vara avsevärda. Klienter förväntar sig och har rätt till en advokat som är kvalificerad nog att hantera dessa uppdrag.

Genom införandet av ett kvalifikationskrav i dessa typer av uppdrag säkerställs advokatens kompetens på ett bättre sätt och medför att advokaten har konkret erfarenhet för att på bästa sätt kunna företräda sin klient i denna typ av mål, både såvitt avser de processuella utmaningarna som klientrelationerna. Ett konkret tidskrav anses kunna fungera som en garant för att advokaten har tillräcklig erfarenhet och kan navigera effektivt och tryggt genom rättsprocessen.

Genom att kräva en viss erfarenhetsnivå minimeras även risken för att oerfarna advokater, i försök att snabbt skapa en klientbas, frestas att använda otillåtna medel eller erbjuda tjänster som strider mot god advokatsed eller lagstiftning.

Även om det är advokaten som har att självständigt pröva sin lämplighet för uppdraget kan ett klart och tydligt kriterium även ge domstolarna en solid grund att stå på när de överväger att förordna advokater i olika mål. Detta skulle kunna leda till en mer enhetlig och förutsebar praxis vid tilldelningen av förordnanden.

Det finns således ett behov av att införa ett kvalifikationskrav för att stärka förtroendet för advokatkåren, garantera en högre grad av kompetens, erfarenhet och oberoende och därmed bättre tillgodose klienters rättigheter.

7. Kravet bör gälla i mål som rör särskilt allvarlig brottslighet

I tillsynskommitténs delrapport föreslogs att ett tidskrav skulle gälla i brottmål där brottslighetens straffminimum var minst två års fängelse samt i ungdomsmål. Att

kravet skulle omfatta dessa typer av mål skulle emellertid innebära en mycket stor begränsning av de mål som en försvarare under sina första år kan åta sig.

Ett strikt tidskrav kan upplevas som trubbigt för att bedöma en advokats faktiska förmåga och kompetens. För att det ska anses vara motiverat måste en sådan begränsning vara proportionerlig. Detta uppnås genom att kravet sätts in där behovet är som störst och där det är mest kritiskt att advokaten har särskild kompetens och erfarenhet.

Det föreslås därför att tidskravet ska begränsas till de mest allvarliga brottmålen, där brottsligheten är av sådan art att den medför ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer. Genom att höja tröskeln, från tillsynskommitténs föreslagna straffminimum på två år till ett straffminimum på fyra års fängelse för tillämpningen av tidskravet, minskar risken för ett oproportionerligt resultat som potentiellt skulle kunna hämma professionell utveckling och tillväxt av brottmålsadvokater, samtidigt som det säkerställer att de advokater som hanterar de mest allvarliga målen är väl rustade för uppgiften.

Det ska därtill beaktas att en advokat alltid, vid antagandet av alla uppdrag, måste bedöma om denne besitter den kompetens och erfarenhet som uppdraget kräver. Det kan alltså föreligga advokatetiska skäl att avböja ett uppdrag, även om det inte skulle omfattas av detta strikta tidskrav.

Kravet ska alltså omfatta brottslighet där brottets minimistraff är fyra års fängelse eller mer. Vid medverkans-, förberedelse- och försöksbrott bedöms straffminimum utifrån ett fullbordat brotts straffskala. Samma sak gäller vid anstiftan eller stämpling.

8. Kvalifikationstiden bör sättas till fem år

Den tid som advokaten arbetat med försvararuppdrag får anses vara en tillförlitlig markör för om någon erhållit den kompetens och erfarenhet som krävs för att åta sig uppdrag som offentlig försvarare i särskilt allvarliga brottmål. En angiven tid av erfarenhet kan därför konkretiseras som krav för att en advokat, ur ett advokatetiskt perspektiv, ska anses ha uppnått erforderlig kompetens för denna typ av uppdrag.

Genom att införa kraven avseende de mest allvarliga brottmålen har begränsningen inte ansetts vara oproportionerlig. För att förslaget som helhet ska anses vara

proportionerligt krävs emellertid även att kvalifikationstiden är rimlig och balanserad. Kravet bör vara utformat på ett sådant sätt att det säkerställer att endast erfarna advokater tar sig an dessa uppdrag. Samtidigt måste det undvikas att kravet blir alltför restriktivt och hämmar tillväxten för brottmålsadvokater.

Brottslighetens natur och allvar, liksom målets komplexitet, påverkar graden av erfarenhet som kan krävas av advokaten. I mål som omfattar särskilt allvarlig brottslighet med straffminimum som överstiger fyra års fängelse är det särskilt viktigt att försvararen har den kompetens och erfarenhet som uppdraget kräver. Inte minst på grund av att den misstänkte riskerar ett mycket långt frihetsberövande, men även då advokatens oberoende och integritet kan ställas inför högre risker och särskilda utmaningar under sådana uppdrag.

Eftersom försvararuppdrag i princip blir aktuella först när man erhållit sin advokattitel är det från denna tidpunkt den faktiska erfarenheten för denna typ av uppdrag kan erhållas. Utifrån dessa utgångspunkter framstår det proportionerligt med ett krav på fem års erfarenhet av att som advokat ha arbetat med försvararuppdrag för att kunna åta sig uppdrag i mål gällande särskilt allvarlig brottslighet.

Det är inte möjligt att med exakthet föreskriva den erforderliga erfarenheten av försvararuppdrag under de fem år man ska ha arbetat, t.ex. antal mål eller antal arbetade timmar. Tidsaspekten återspeglas i kravet på att advokaten ska ha innehaft sin advokattitel under en längre tid. Detta för att säkerställa att advokaten har haft tillräckligt med tid att skaffa sig den erforderliga kunskapen och färdigheterna i advokat- och försvararrollen. Det är dock inte tillräckligt att bara ha haft en advokattitel; advokaten måste också ha haft faktiska uppdrag som försvarare. Detta innebär att advokaten ska ha haft praktisk erfarenhet av att arbeta med försvararuppdrag, och detta i en inte obetydlig omfattning. Eftersom tidskravet inte utesluter mål som rör frihetsberövade klienter, bör advokaten även ha skaffat sig erfarenhet av att arbeta med mål som involverar klienter som är frihetsberövade. Advokaten avgör själv vid antagandet av ett uppdrag huruvida han eller hon har haft erforderlig erfarenhet av försvararuppdrag under kvalifikationstiden.

9. Nyttillkomna/ändrade brottsmisstankar

Om nya misstankar läggs klienten till last eller rubriceringen av misstankarna ändras på så sätt att advokaten inte hade uppfyllt kraven vid uppdragets antagande bör advokaten som huvudregel frånträda uppdraget (jfr VRGA 3.4.1.). Principiellt är bedömningen i fråga om skyldighet att frånträda ett uppdrag densamma under uppdragets gång som när uppdraget accepteras. Det kan emellertid i vissa fall få långtgående konsekvenser för en klient om advokaten frånträder ett pågående uppdrag. Advokaten måste då överväga om det men klienten skulle lida vid ett frånträdande, är så stort att uppdraget trots allt inte bör frånträdas. Faktorer att ta hänsyn till vid ett sådant övervägande är bland annat hur lång tid uppdraget pågått, klientens inställning till ett frånträdande, risken för att klienten lider någon form av rättsförlust, eventuella merkostnader för uppdragets slutförande av annan advokat och vad det rör sig om för brott.

10. Sätta någon annan i sitt ställe

En offentlig försvarare kan i olika situationer behöva sätta någon annan i sitt ställe. Som huvudregel ska den som sätts i den offentliga försvararens ställe uppfylla samma kvalifikationskrav för uppdraget. Det kan, både ur ett klient- och kostnadsperspektiv, ibland vara mest lämpligt att tillfälligt sätta en advokat från den egna advokatbyrån i sitt ställe än en utomstående advokat. Det bör därför i vissa fall anses förenligt med god advokatsed att sätta advokat från samma advokatbyrå i sitt ställe, även om denne inte uppfyller kvalifikationskravet för uppdraget. Sådana skäl bör i regel grunda sig på att advokaten med kort varsel bokats in på förhör eller förhandling då advokaten redan sitter bokad i annat mål. Advokaten måste göra en bedömning av konsekvenserna i det enskilda fallet av att sätta någon annan i sitt ställe där bland annat klientens inställning till detta och omfattningen av substitutionen har betydelse.

11. Medförsvarare

I vissa mål förordnas två offentliga försvarare för en misstänkt eller tilltalad. Om brottslighetens straffminimum är fyra års fängelse eller mer, ska som huvudregel båda advokaterna uppfylla kvalifikationskraven. Undantagsvis är det tillåtet för en advokat som inte uppfyller kraven att åta sig uppdraget som medförsvarare, förutsatt att båda

advokaterna arbetar på samma advokatbyrå. På detta sätt säkerställs den samlade erfarenheten och kompetensen i klientens försvar i dessa mål.

12. Dispens

Det kan argumenteras för att tidigare yrkeserfarenhet ska ha bäring på en advokats lämplighet för vissa typer av uppdrag. Så som tidskravet nu är strukturerat innebär det emellertid att tidigare yrkeserfarenhet saknar större betydelse i fråga om en advokat av advokatetiska skäl bör ta ett uppdrag som försvarare i de allvarligaste brottmålen.

Med tanke på att tidskravet avser de mest allvarliga brottmålen, framstår det inte som nödvändigt att införa en möjlighet till dispens. Dock bör en viss flexibilitet för undantag i enstaka fall göras möjlig. Det bör emellertid inte överlämnas till advokaten själv att göra bedömningen av huruvida advokaten kan undantas från tidskravet. Begäran om undantag ska i stället göras genom att advokaten ansöker om en generell dispens hos Advokatsamfundets styrelse. Sådan dispens tillämpas restriktivt och kräver synnerliga skäl. Advokaten ska kunna påvisa betydande expertis inom brottmålsprocessen med mångårig praktisk erfarenhet av arbete under förundersökning och huvudförhandling. Sådan allmän dispensansökan får inte föranledas av att advokaten överväger att åta sig ett specifikt uppdrag. Styrelsen prövar dispensansökan om att göra avsteg från kvalifikationskraven.

13. Kompletterande utbildningskrav för särskilt allvarlig brottslighet

För att garantera att advokater som hanterar särskilt allvarliga brott besitter hög kompetens, införs ytterligare ett krav på kompletterande utbildning. Även om erfarenhetskravet säkerställer att advokaterna har nödvändig praktisk erfarenhet, bidrar tillägget av ett utbildningskrav till att ytterligare höja kompetensnivån bland försvarsadvokaterna.

För att kunna åta sig försvararuppdrag i mål som där brottslighetens straffminimum är fyra års fängelse eller mer, ställs därför ett krav på att advokaten genomgått en brottmålskurs särskilt inriktad på mål med allvarlig brottslighet (samfundets nya tredje brottmålskurs, eller motsvarande extern utbildning motsvarande 18 utbildningstimmar).

Huvudsyftet är att advokaten ska erhålla djupare kunskaper och färdigheter för att hantera komplexa mål rörande grov brottslighet. Ämnen som bör behandlas på en sådan utbildning är till exempel mottagande av uppdraget, tillämpning av straffprocessuella tvångsmedel, förberedelse av klienten inför förhör och häktning, planering för huvudförhandling, analys av förundersökningen, brukaranalys, egna utredningar, kriminalteknik och rättsmedicin, processföring och taktik under huvudförhandlingen och hantering av hovrättsprocessen.

14. Obligatorisk brottmålsutbildning för att åta sig försvararuppdrag

För att säkerställa att advokater är väl rustade för att åta sig försvararuppdrag ställs ett grundläggande krav på att ha genomgått särskild brottmålsutbildning för att kunna åta sig alla försvararuppdrag. Detta gäller alla försvararuppdrag, oavsett straffminimum. Advokatsamfundets ”Brottmålskurs 1 – försvararens uppgifter i och utom domstol”, eller motsvarande extern utbildning motsvarande 18 utbildningstimmar, krävs.

Utbildningen ger försvararen en nödvändig bas och säkerställer att denne är väl förberedd för de olika utmaningar och situationer som kan uppstå under ett försvararuppdrag. Ett sådant obligatorium bör även verka proaktivt och bidra till att försvararens arbete sker inom ramen för etiska och professionella normer.

15. Hur advokaten kan styrka uppfyllt kvalifikationskrav

De uppställda kvalifikationskraven för offentliga försvararuppdrag innebär att det åligger advokaten att avböja ett uppdrag om kraven inte är uppfyllda. För att säkerställa att tillämpningen får genomslag även vad gäller domstolarnas förordnanden av försvararuppdrag införs även ett system för enkel kontroll av om kraven är uppfyllda.

Advokatsamfundet har sedan 2015 tillhandahållit uppdragslistor som ger advokater och biträdande jurister möjlighet att via samfundets webbplats anmäla intresse till landets tingsrätter, förvaltningsrätter och migrationsdomstolar för att bli förordnad inom en viss uppdragstyp. I uppdragslistorna kan advokaten registrera erfarenhets- och utbildningsmeriter för olika uppdragstyper. Uppgifter om dessa meriter lämnas på heder och samvete.

Advokaten kommer att kunna registrera att de har fem års erfarenhet av försvararuppdrag som advokat som en erfarenhetsmerit och på sätt styrka att tidskravet är uppfyllt.

Advokaten kan vidare styrka att de uppfyllt utbildningskravet genom utbildningsmeriterna i uppdragslistorna. När en advokat genomgått en kurs anordnad av Advokatsamfundet registreras denna utbildning automatiskt som en utbildningsmerit. Advokaten kan själv registrera extern brottmålsutbildning.

Domstolar kan söka information i uppdragslistorna för att kontrollera att advokaten uppfyllt kvalifikationskraven.

Advokatsamfundet genomför kontinuerligt tillsyn av angivna meriter för att upprätthålla legitimiteten i systemet.

16. Förslaget om kvalifikationskrav bedöms som effektivt

Advokater har att följa god advokatsed. Med ett tydligt tidskrav för vissa typer av brottmål blir det enkelt att göra bedömningen om advokaten uppfyller kompetenskravet enligt den nya vägledande regeln. Genom att kravet ställs på uppdrag gällande särskilt allvarlig brottslighet träffar det där behovet av erfarenhet och kompetens är som mest angeläget, och där riskerna för advokatetiska överträdelser bedöms särskilt höga och förtroendeskadliga.

Kvalifikationskraven bedöms kunna ge en betydande förebyggande effekt samtidigt som möjlighet fortfarande kvarstår för nyblivna advokater att åta sig försvararuppdrag i stor omfattning.

Införandet av kvalifikationskraven innebär att en advokat som åtar sig uppdrag trots att denne saknar den angivna erfarenheten och kompetensen, kan bli föremål för disciplinärt ingripande. Redan av detta skäl bör kunna förutses en god regelefterlevnad. Inom ramen för Advokatsamfundets proaktiva tillsyn bör dock även regelefterlevnaden särskilt granskas.

Införandet kan därutöver förväntas leda till synergieffekter avseende domstolarnas tillämpning av förordnanden av försvararuppdrag, både vad gäller förordnandelistor och vid särskild begäran. Det är därför viktigt att Advokatsamfundets kvalifikationskrav för offentliga försvarare även kommuniceras till rättsväsendets samtliga aktörer.

Sammantaget bedöms kvalifikationskraven för offentliga försvararuppdrag vara effektiva och leda till att endast advokater som uppfyller det angivna tids- och utbildningskravet kommer att förordnas i mål rörande särskilt allvarlig brottslighet.

17. Ikraftträdande

Kvalifikationskraven för offentliga försvararuppdrag träder i kraft den 1 januari 2025.

Detta val av datum tar hänsyn till den nödvändiga tid som krävs för implementering, särskilt med avseende på etableringen av brottmålsutbildning. Därigenom ges även tillräcklig tid för att advokatbyråer och andra berörda parter ska kunna anpassa sig till de nya kraven.

Kvalifikationskraven får bäring på nya förordnanden som sker efter den 1 januari 2025 och påverkar inte förordnanden som beslutats innan detta datum.

Kravet på brottmålsutbildning för att kunna åta sig offentliga försvararuppdrag i mål med brottslighet som har ett straffminimum på fyra års fängelse eller mer, gäller inte för advokater som vid tidpunkten för införandet har mer än fem års erfarenhet av försvararuppdrag.

Om advokaten genomgått motsvarande utbildning innan ikraftträdandet kan advokaten tillgodoräkna sig utbildningen.

Den obligatoriska brottmålsutbildningen för att kunna åta sig offentliga försvararuppdrag (samtliga) tillämpas på advokater som blivit ledamöter i Advokatsamfundet efter den 1 januari 2025.